

К. е. н. Огданська О. Д., Лошак В. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ПОЛІТИКИ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

Міжнародна економічна політика як сукупність принципів, економічних методів та інструментів, набуває більшої гнучкості і демонструє варіативність своєї реалізації. Враховуючи важливе значення зовнішньої економічної політики для розвитку національної економіки кожна країна береться проводити власну торговельну політику. Ця політика спрямована на зміцнення позицій країни на світовому ринку, підвищення ефективності зовнішньої торгівлі як фактора розвитку національної економіки.

Протекціонізм традиційно реалізовувався інструментами митно-тарифної політики для регулювання зовнішньої торгівлі шляхом обмеження імпорту, або бюджетно-податкової політики шляхом стимулювання експорту. Першочерговою метою протекціонізму є досягнення конкурентоспроможних позицій національних виробників [2]. Сьогодні політика протекціонізму активно доповнюється новими інструментами захисного, рестрикційного, дискримінаційного та стимулюючого характеру, ціллю використання яких є здобуття країнами нових порівняльних переваг як визначник їх економічної сили.

Протекціонізм перетворився з фокусування на торговельній політиці, яка ґрунтується на впровадженні тарифних обмежень, а пізніше і нетарифних інструментів захисту, у складний комплексний механізм економічної політики, спрямований на підвищення конкурентоспроможності національної економіки [3].

Промислово розвинуті країни використовують політику протекціонізму для захисту національних виробників як всередині країни, так і за її межами. Дослідження проведені М. Серпуховим свідчать, що розвинуті країни найчастіше застосовують торговельні бар'єри у міжнародній торгівлі.

Розвинуті країни, які декларують принцип вільної торгівлі активно застосовують політику протекціонізму, що значно впливає на розвиток світової

економіки. Тому, використання певних видів та інструментів протекціонізму є важливою та необхідною умовою економічного зростання для країн, що розвиваються, особливо в сучасних умовах. Дослідження еволюції протекціоністських тенденцій дозволяє виділити наступні форми протекціонізму:

- Селективний;
- Галузевий;
- Колективний;
- Прихований;
- Наступальний;
- Неопротекціонізм [5].

Застосовуючи політику протекціонізму держави використовують певні методи, кількість яких постійно зростає. Найбільш типовими прикладами використання інструментів протекціоністської політики є митні бар'єри у формі прямих та непрямих обмежень, перешкоджання доступу на ринок, заходи дискримінаційного характеру. Також часто надаються субсидії вітчизняним компаніям для корекції конкуренції на внутрішньому ринку чи боротьби з демпінгом. Політику протекціонізму вважають економічно обґрунтованою в наступних випадках:

1. Необхідність забезпечення оборони.
2. Підвищення внутрішньої зайнятості.
3. Збільшення доходів державного бюджету.
4. Диверсифікація заради стабільності.
5. Захист молодих ринків.
6. Захист від демпінгу.
7. Оптимальні тарифи [1].

Однак протекціонізм часто уповільнює перебудову галузі. Фірми продовжують свою діяльність, навіть якщо не володіють конкурентними перевагами, відтягують зміни, які необхідні для підвищення конкурентоспроможності. Підприємства не мають бажання вдаватися до перебудови, якщо вважають, що за допомогою держави її можна уникнути. Прикладом може слугувати

американське автомобілебудування, яке втрачало конкурентні переваги, незважаючи на те, що влада довгі роки надавала їм протекціонізм.

Причиною такого економічного результату є те, що захищаючи монополію в імпортозамінних галузях, країна неминуче відтягує ресурси від сфер, які здатні скласти експортний потенціал в майбутньому. Тобто, країна не зможе розвинути ті галузі, які будуть найбільш конкурентоспроможні в результаті зміни кон'юнктури світового ринку. Крім того, митний захист, що здійснюється протягом тривалого періоду часу, не створює конкурентоспроможної системи, якщо існують фундаментальні причини, за якими та чи інша країна не володіє відповідними перевагами у галузі промисловості. Митний збір може забезпечити можливість виживання неефективної галузі промисловості, але зробити її ефективною він не зможе [1].

Політика протекціонізму повинна сприяти підвищенню конкурентоспроможності економіки. Протекціонізм використовується багатьма країнами світу. Як правило, його виправдовують збільшенням виробництва вітчизняних галузей, або як необхідність адаптації до нових умов. Політика протекціонізму захищає національну промисловість і сільське господарство, заохочує розвиток вітчизняного виробництва, яке здатне замінити імпортні товари. Однак, протекціонізм має також і негативні наслідки: підтримує завищений рівень цін на товари, які захищені високим митом, послаблює стимули до науково-технічного прогресу в галузях, які обмежені іноземною конкуренцією, підвищується нелегальний ввіз товарів без митного контролю. До того ж застосування методів протекціонізму зазвичай має короткотерміновий позитивний ефект, адже зустрічні заходи країн-партнерів негативно впливають на можливості експорту і можуть нанести національному господарству збиток, що перевищить вигреш від заходів митного захисту.

Список використаних джерел:

1. Келічавий А. В. Політика протекціонізму як фактор підвищення конкурентоспроможності економіки [Електронний ресурс] / А. В. Келічавий. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3133>

2. Небава М. І. Теорія макроекономіки [Електронний ресурс] / М. І. Небава. – Режим доступу: http://posibnyku.vntu.edu.ua/makro_ek/25.htm, 2003. 80, 2003.
3. Панченко В. Г. Неопротекціонізм у міжнародній економічній політиці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук [Електронний ресурс] / В. Г. Панченко. – Режим доступу: <http://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/7297/7323>
4. Серпухов М. Ю. Прихований протекціонізм як інструмент сучасної міжнародної торговельної політики [Електронний ресурс] / М. Ю. Серпухов. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecro_2013_4_6
5. Супрун Н. А. Еволюція концептуальних засад доктрини протекціонізму [Електронний ресурс] / Н. А. Супрун, Т. Л. Боднарчук. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2013_4_6.